

UN POET UITAT : SEBASTIAN HORTOPAN

de VILCEANU VASILE,
VELICAN EUGEN

Numele poetului Sebastian Hortopan este astăzi cvasinecunoscut, deși mulți ani de-a rîndul în perioada interbelică putea fi întîlnit în paginile revistelor literare, unele din ele de prim rang.

Născut în luna iulie 1886 în satul Rugi, județul Gorj, fiind unul dintre cei nouă fii ai unei familii de oameni harnici și onești, Sebastian Hortopan nu reușește să învețe mai mult de cinci clase primare.

Grație talentului său, propensiunii sale către frumos, scrieruri care văd lumina tiparului în revistele : „Universul literar“, „Noi pagini literare“, „Epoca“, „Luceafărul de la Brăila“, „România nouă“, „Lumea copiilor“.

Începuse să scrie de la frageda vîrstă de 15 ani, iar în 1908 trăia satisfacția de a-și vedea poeziile tipărite în „Universul literar“. Slujba l-a purtat prin diverse culturi de țară, cum ar fi : București, Giurgiu, Turnu-Severin, Craiova, dar Sebastian Hortopan nu a uitat nici o clipă că s-a născut pe meleaguri gorjene. Astfel, începînd din anul 1910 se dovedește un colaborator statornic al revistelor care apăreau la Tg.-Jiu : „Zorile“ și mai apoi „Gorjanul“.

În fiecare vară, cînd găsea un prilej, venea în satul natal pentru a respira aerul curat al plaiurilor copilăriei, pentru a-și revedea părinții și prietenii dragi.

Bolnav de aproape doi ani de zile, din cauza vieții zbuciumate pe care o ducea, își simțea sfîrșitul aproape. În luna decembrie 1933, cu sănătatea zdruncinată se retrage în satul natal Rugi, unde trăia încă bătrîna sa mamă, descendentă a familiei Isvoranu din Baia de Aramă.

Așteptîndu-și de la o zi la alta trecerea în lumea celor drepti, prin ianuarie 1934 (?) își exprîma teama că nu va mai apuca primăvara și, întradevăr, cîndă cu ivirea primilor ghiocei se stîngea la o vîrstă care îi dădea tot dreptul la viață : 48 de ani.

În vreo două rînduri, revistele literare îi publică poezii, anunțînd și apariția volumelor : „Pași tîrzii” și „Flori și flori”.

Rămăs departe de cenaclurile literare ale vremii, care consacraseră destule mediocrități, Sebastian Hortopan nu reușise să-și vadă numele tipărit pe coperta unui volum.

Semnificative pentru situația precară în care s-a aflat poetul ni se par și pseudonimele cu care a semnat unele din poezii : B. Hoinaru, Hortensia Rugii.

Am avut plăcuta surpriză de a intra în posesia unui caiet în care se află decupate poeziile cu minuțioase trimiteri făcute de însuși poetul, din revistele citate mai sus.

Aducem, pe această cale, mulțumiri nepotului său Hortopan Vasile Mircea, care a păstrat caietul cu pietate.

O bună parte a creației lui Sebastian Hortopan se înscrie pe linia tradiționalistă, poetul evocînd cu nostalgie meleagurile natale, regretînd în chip mișcător deznădăcinarea de „Sfințul paradis cu dealuri și vilcele”, metaforă sugestivă pentru satul în care a văzut lumina zilei. Aflat la Iași în tîmpul primului război mondial, și confruntat în orice clipă cu moartea ar dori, ca trupul să-și găsească odihna în locurile pe care le părăsise :

„De voi primi-n curînd al morții bine,
Amici ! nu mă lăsați pe mîini străine
Ci-n satul meu mă duceți să mă-ngroape“
(*Satul meu*)

Pe aceeași traiectorie se înscrie și poezia *Gazel* în care eroul liric „flămînd de soare și de pace” tinjește după clipe de răgaz la umbra odihnitoare a unui nuc. Legătura poetului cu plăiurile natale transpare și prin poeziile : *Vâlceaua*, *Cimitirul satului* și *Sus la nucul din grădină*. Copil fiind, peregrina cu ceilalți prin poiențele satului Rugi, Hotoboaca și Iordant. Obsedantă este imaginea bătrînului nuc din grădina părintească, unde i-a fost dat să trăiască mirajul copilăriei. Revénirea în locurile natale îi umple sufletul de regrete, amintind de draga deznădăcinării.

Dialogul poetului cu elementele naturii relevă regretul acestora pentru revenirea tardivă în sînul lor :

„Și fagul iar a fremătat
Vâlceaua lung a suspinat :
— Vii prea tîrziu și ce păcat !“
(*Vâlceaua*)

Altă dată, cimitirul satului îi răscolește amintiri legate de cei care s-au stins la o vîrstă fragedă, între aceștia numărîndu-se și doi dintre frații poetului : „Solia“ lor nespus de efemeră îl predispune la meditație :

„O ! prea e scurtă-n viață bucuria
Să ne gîndim la cei ce-au respirat
Un aer ca și noi... și-au cuvîntat
Pîn' ce-ntr-o zi li s-au sfîrșit solia...“

(Cimitirul satului)

Era firesc ca un poet legat prin toate fibrele ființei sale de vatra părintească, de ceea ce francezii numesc atît de expresiv „la petite patrie“ să cînte în versuri de un rar patetism eroii gorjeni. În poezia „Din Carpați“ regăsim chipul revoluționarului de la 1821, originar din Vladimirii Gorjului, Tudor Vladimirescu. Cuvintele rostite de glasul tunător al viteazului pandur sînt un imbold la luptă pentru libertate socială și națională :

„ — Panduri ! destul băurăm crunt amarul
Și dacă mai răbdăm mereu povara
Rușinea și blestemul și ocara
Pe capul nostru cadă...“

O altă mîndrie a Gorjului este Cătălina, eroina de la Jiu, copila neînfricată din popor, care s-a jertfit pentru „sfințirea pămîntului“ și întregirea neamului. Ca și Tudor, ea va dăinui veșnic în memorie :

„Avîntul tău sublim incremeneste
În piatra dură-a jertfelor Române ;
Cu alți eroi din cronice bătrîne
În veci de veci și numele-ți trăiește.“

Imaginea luptelor de la Jiu și Mărășești i-a rămas poetului neștearsă în amintire. Jertfele românilor, sîngele curs „cît o mare“ nu au fost zadarnice, ele contribuind la înfăptuirea visului de veacuri al poporului nostru, unirea :

„La Jiu, la Jiu, la Mărășești — el (eroul n.n.)
fără teamă

Cînd țara i-a cerut, a dat ca vamă
Picior și braț... și sînge cît o mare...
Ca stîncă de granit, el, stăvilarul
Înfăptuind o Romînie Mare !“

(Eroului)

Se remarcă preferința poetului pentru folosirea singularului în loc de plural.

Procedeul cunoscut în stilistică sub denumirea de sinecdocă dobândește virtuți expresive nebatuite, care ne duc cu gândul la eroii anonimi ce s-au jertfit pentru întregirea neamului. În versurile deloc festiviste, înalță un imn de slavă martirilor „pământului sfânt transilvănean“, Horia, Cloșca și Crișan. Poetul invocă și numele lui Avram Iancu, „iubitul Carpaților Crai“, ca un simbol al reînvierii visului de libertate. Asemenea lui G. Coșbuc, în *Mortul de la Putna*, Sebastian Hortopan consideră că toți acești eroi ai neamului

„... încă nu-s morți ci-n morminte
Așteaptă răsplata grozavă
Cînd iarăși de zgomot de flinte
Începe-vor munții să cînte“.

Vizionar, el întrezărește momentul cînd „sora răpită“ se va uni cu țara de dincoace de Carpați, munți care au despărțit doar în mod convențional țările surori (*Carpații*).

Același vizionarism ne întîmpină și în poezia *Din noaptea veacului de sînge*. Pământului românesc, rîvnit secole de-a rîndul de dușmani i se prefigurează un viitor luminos, tute-
lat de zeița libertății :

„Tu, țara mea, sărmană țară, pămînt cu sînge
plămădit
Prădată-ai fost și-ai fost călcată din nou și iar
ai suferit...
Sus fruntea
Înfruntînd furtuna copiii tăi nu vor mai plînge
Se naște ziua libertății, din noaptea veacului de
sînge“.

Innoirile survenite în poezia primelor decenii ale secolului nostru își vor lăsa amprenta și asupra unei însemnate părți din creația lui Sebastian Hortopan.

Motivul toamnei revine obsedant într-un ciclu de versuri intitulat *Cîntece*. Anotimpul generează în sufletul poetului o stare deprimantă ;caracteristică monotoniei și spleenului poeziei simboliste :

„Foi îngălbenite
De pe ram desprinse
Și-aruncate-n cale-mi
De al toamnei vînt

Visuri dragi de-o clipă
În neant împinse,
Cu durere-adîncă
Vă privesc înfrînt“.

(Cîntec)

Apropiat prin structură simbolismului francez, preferințele lui Sebastian Hortopan se îndreaptă spre Paul Verlaine. Muzicalitatea versurilor este nota distinctivă a poeziei *Verlaineană*, amintind de *Chanson de l'automne* a poetului :

„A toamnei triste
Și pesimiste
Doine de jale
— Frunza ce moare,
Tînguitoare,
Căzînd pe cale —.“

Natura e copleșită, odată cu venirea toamnei, de o apă-sătoare tristețe :

„E jale-n natură,
E rece și bură
Și visele verii
Ce repezi trecură.“

(*S-au dus rîndunelele*).

Motivul solitudinii, care îl cultivă cu precădere G. Bacovia, apare în poezia *Pastel trist*. Plînsul naturii parcă ajunge prin intermediul unor vase comunicante în sufletul poetului. Asistăm, de asemenea, la o împletire armonioasă a toamnei naturii cu tema socială :

„Solitar privesc... Afară,
Pomii ramurile-și frîng,
Și în jalea lor amară,
Zbuciumați aud cum plîng (...)
Plîng speranțele trudite,
Plîng și dorurile mele,
Iar, pe strade părăsite
Plîng copiii soartei rele...“

Pentru a sugera imaginea unei totale dezolări, a unui tărîm deteriorat de jale, poetul folosește, obținînd efecte deosebite, anafora.

Orașul devine sufocant și de aceea, sufletul poetului însetat de viață își găsește un refugiu în sînul naturii. Ecourile ex-

presionismului sînt ușor vizibile în poezia *Veniți la țară* :
„O, exilații la orașe cu orizonturi mici și reci
Ce suferiți ascunse boale nevindecate veci de
veci
Veniți natura vă îmbie pe toți la sînul ei divin
Să lecuiască al vostru suflet străin și de otravă
plin“.

Poetul își îndeamnă prietenii să vină în lumea satului, plină de o „liniște înălțătoare“, veritabil „templu al păcii“, unde pot auzi cîntecul odihnitor al doinei străbune.

Peisajul rustic îl îndeamnă pe poet să uite orașele înrobite, un fel de temnițe, de „Cetăți cu porți de fier“.

Îndemnul la viață revine, asemenea unui laitmotiv în finalul poeziei *Scrisoare* : „Mergi-nainte, *mergi spre viață*, (n.n.) spre iluzii, spre visare“.

În cadrul poeziei erotice, destul de bogat reprezentată, revine motivul iubirii pierdute : *Castanii, Sosește toamna, Fie moartă iubirea, Tîrziu, etc.* Trecerea anilor îi accentuează potetului sentimentul că dragostea apune, se îndreaptă inevitabil spre crepuscul. Una din cauzele care generează stingerea iubirii o constituie despărțirea :

„Cu focul durerii, în suflet, te las
Și-n lume departe mă duc
Iubito, de-acuma, îți zic : bun rămas !“.

Zadarnic încearcă acum să reinvie clipele fericite din tinerețe :

„Te căutam în calea vieții
Să-mi mai zîmbești, senină stea,
Ca-n clipa dulce-a tinereții
Ce-atît de mult ne fermeca.

Timpul personificat îi șoptește poetului cu ironie sentențioasă :

„E toamnă... flori muriră
E moartă acum iubirea ta“.

(*E moartă iubirea*).

Asemenea lui Al. Macedonski, S. Hortopan cultivă, dintre poeziile cu formă fixă, cu precădere rondelul : *Rondelul lunii, Rondelul vîntului, Rondelul izvoarelor, Rondelul voluptății, Rondelul fetelor de țară, Rondelul morții*, etc. În spiritul

creațiilor romantice, cadrul nocturn, aflat sub Zodia Selenei, exaltă imaginația poetului :

„Regina nopților, o, lună
Sub raza ta eu am visat,
Cînd blîndă coborai pe sat
Iar inima-mi zvicnea nebună“.

(Rondelul lunii)

Scrisorile devin prilej de declanșare a nostalgiei poetului după visurile risipite. Cu fiecare scrisoare reșezată „în plicul ros de vreme“, poetului i se pare că s-a năruit un vis. (*Rondelul scrisorilor*).

Chemarea spre poezie este tot atît de irezistibilă ca și atracția vulturului semeț spre ameteitoarele înălțimi. (*Rondelul vulturului*).

Spre înălțimi îl proiectează pe om și cugetarea. Grație ei, omul sporește în dimensiuni, își croiește cărări spre zările îndepărtate și tainice :

„Precum comori adună marea
Ce strălucesc în înserare ;
Cît e de mic, îl face mare
Pe om, eternă... cugetare“

(Rondelul cugetării)

Înțelepciunea nu-și are izvorul numai în lumea cărților, ci se dobîndește printr-o trăire plenară a vieții :

„Nu vei găsi înțelepciune
În vrafuri multe și în cărți,
Oricît de-ai strădui să-nveți
Ingrata științelor minune“.

(Rondelul înțelepciunii)

Elogiul purității și al frumuseții fetelor din sat, „nebănuite cosînzene“ apare în (*Rondelul fetelor de la țară*) :

„Voi ce ne depănați alene
Povestea sfîntă legendară
În doinele din orice sară
Din munți... pe maluri dunărene...
Neprihănite cosînzene“.

Numeroase sînt creațiile pe care Sebastian Hortopan le dedică lumii copiilor. Se pare că puținele clipe de fericire pe care le-a avut poetul, le-a trăit în anii copilăriei. Ajuns la vîrsta maturității, se întoarce cu multă duioșie spre lumea plină de miracole a copilăriei :

„S-abate gîndul meu ca-ntr-o grădină
Cu paseri ciripind de roade plină
Și iar mă fură-o clipă fericirea“.

(*Spre lumea copiilor*)

În universul mărunț, descoperă corespondențe cu lumea copiilor, năzuința acestora de a imita zborul avîntat al flutur-
rașului zglobiu :

„De ce nu sînt și eu un flutur
Să zbor, spre cerul azuriu
Și-apoi aripele să-mi scutur
Pe-o floare-n luciul argintiu?“

(*Copilul, mama și fluturul*)

Reînvierea naturii, odată cu sosirea primăverii, stîrnește entuziasmul și bucuria copiilor :

„Tresaltă sufletul și cîntă
În zborul vieții, fericit,
Copiii zburdă pe afară
Și-aleargă veseli, strigă iară :
Au venit berzele, — au venit !“

(*Au venit berzele*)

Altă dată, poetul se îndreaptă cu candoare spre copiii orfani, lipsiți de „povața dulce părintească“. În finalul poeziei, adresează tuturor un apel patetic din care emană dorința de a le da un sprijin :

„O, nu-i lăsați fără nădejde
Ci dați-le un ajutor
Voi cărora soarele vieții
Vă rîde, fără nici un nor“.

(*Orfanii*)

Nu lipsește nici intenția de a sădi în sufletul copiilor ne-
țarmurita iubire de patrie. Drapelul devine un simbol al mîndriei și al cinstei neamului, un imbold la lupta împotriva duș-
manilor ce vor să ne calce pămîntul strămoșesc. (*Drapelul*).

Din dorința de a transmite copiilor percepțe morale, Se-
bastian Hortopan cultivă și fabula : *Gunoii de cîmp și gu-
noiul de maidan, Corpul și cioara, Iepurii și copilul, Vulpea
și șarpele, Lampa cu gaz și becul electric* etc.

Boala accentuată odată cu trecerea anilor îl face pe poet să mediteze asupra misterului morții. Ideea identității oamenilor în fața morții apare expusă limpede în *Rondelul morții* :

„Nici piramida, nici mumia,
Război nu vor putea să-i poarte
Nici miliarde de cohorte
Și regi... nu-i vor clinti domnia,
Că-i soră cu nimicnicia !...“

Creațiile lui Sebastian Hortopan, chiar dacă nu ating perfecțiunea, cuprind suficiente elemente care să ne dea dreptul s-o situăm în sfera poeziei adevărate.

Considerăm că ne facem o datorie de onoare dînd la iveală parțial gîndurile întruchipate în imagini ale unuia dintre fiii Gorjului.

Reflexiile lui Sebastian Hortopan din poezia *Versurile mele* au avut parcă o valoare premonitoare :

„Crescute-n umbrele tristeții,
Pe un timp vijelios și greu,
Flori rupte din tulpina vieții,
Flori ale sufletului meu.
Rondeluri dragi, sonete-ușoare
Și cîntece, ecouri moarte,
Zburați, zburați spre sfîntul soare...
Iar dacă dat va fost de soarte
Spre-a vă-ngropa în timp uitarea,
Muriți, muriți păreri de rău :
Din zbuciumul ce-l plînge marea
O notă doar voi fi și eu“.

Noi am încercat să dezicem oarecum cele afirmate de poet, să scoatem un nume din negura uitării.

Sperăm să se găsească cineva să editeze într-un volum strădania de-o viață a poetului.

¹ Data morții poetului este incertă, oricum poetul nu a supraviețuit anului 1935.